

00875

B 749/44

B. IV.

STOCKHOLMSMINNEN

Skildring af
Gatoroligheterna i Stockholm
under sommaren 1838.

Pris: 15 Öre.

L. ISAKSEN,

Snickare,

Stora Glasbruksgatan 14,

3 tr. upp öfver gården,

Utför alla slags **möbel- och
byggarbeten;**

Verkställer äfven reparationer.

Välgjordt arbete. **Billiga priser.**

**Positivartade
SPEL,**

såsom

Aristons, Melodionetter

etc. etc.; äfven **Dragspel** repareras
väl af sakkunnig.

Adr.: **5 TEKNOLOGGATAN 5.**

JOH. STRECK.

☞ **Var god och göm adressen.**

C. O. F. WIDÉN,

Möbelsnickare,

18

Beridarebansgatan

18

Förfärdigar allt hvad till yrket hörer.

Profver och mönster finnas till
påseende.

Sängkläder

och

Jernsängar

till ytterst billiga priser.

11 BRYGGAREGATAN 11.

VIKTOR SÖDERSTRÖM

Skomakare,

Lager af Skodon.

Beställningar

och

reparationer

emottagas.

Drottninggatan

95 D.

Skodonen äro
starka, välsittande
och ovanligt lätta
att gå med.

Hvarje kund blir ärligt behandlad.

Stockholmsminnen.

Skildring af

Gatoroligheterna i Stockholm

under sommaren 1838.

STOCKHOLM,
BOKTRYCKERI AKTIEBOLAGET ÅKERÅT,
1836.

kr., i paket à 25 och 50 öre. **Wilh. Beckers Malpapper** i packet om 10 ark 25 öre. **Wilh. Beckers Maltinktur** i flaskor à 1: 15, 65 och 45 öre. Dessutom: **Kamfer, Naftalin, Alun, Kolo-kvintäpplen, Terpentin, Insektpulver** m. m. billigast hos

Junidagarne.

Den rörelse, som fram på förmiddagen den 19 juni 1838 förspordes på Riddarhustorget och trakterna deromkring, visade att något ovanligt var i görningen. Först såg man här och der på torget enstaka grupper af ifrigt samtalande personer, men ju längre det led desto större och talrikare blefvo dessa grupper; och då litet hvar, som passerade der fram, stannade för att se hvad som var på färde, dröjde det icke länge förr än hela Riddarhustorget, Riddarholmsbron och Birger Jarls torg voro alldeles uppfyllda af menniskor.

Flertalet utgjordes af bättre klädda personer, till stor del af embets- och tjänstemän; längs Riddarholmskyrkan såg man ett antal bättre klädda damer. I allas ansigte lästes nyfikenhet och väntan.

Strax efter kl. 1 syntes en täckt vagn i sakta mak köras fram öfver torget i riktning mot Riddarholmen. Allt efter som den passerade skallade kraftiga hurrarop från de täta leden, och de som befunno sig i närheten af vagnen kunde i densamma se, jemte polisbevakning, en äldre man med djerf och eldig blick samt fina och ädla anletsdrag hvilken helsade utåt den hurrande mängden.

Denne man var assessorn *Jacob Magnus Crusenstolpe*, som, åtalad för majestätsbrott, affördes till Svea hofrätt för att åhöra sin dom.

I det för några veckor sedan utkomna andra häftet af "*Ställningar och förhållanden*" hade nemligen Crusenstolpe bland annat skarpt klandrat en officersutnämning, genom hvilken en yngre officer, friherre Johan Claës Fleming med förbigående af en äldre kamrat befordrats till major vid Svea Lifgarde; och då denna utnämning skett på en söndag, beskyldde Crusenstolpe derjemte konseljen för sabbatsbrott och att den samma sålunda "brutit snart sagdt mot både Guds och verldslig

och konstitutionel lag.“ Detta yttrande ansågs lasteligt mot konungen, och justitiekanslern Klas Ulrik Nerman lät, i samråd med hofkanslern Jacob August von Hartmansdorff, föranstalta om att Crusenstolpe blef stäld under åtal för majestätsbrott. Föregående dag hade juryn uttalat sitt *skyldig*; och på grund deraf hade Crusenstolpe samma dags afton arresterats och insatts i häkte i det vid Götgatan, mellan Peter Myndes backe och Brunnbacken, belägna Stadshuset, dit han med vederbörandes medgifvande åtföljts af sin fru, Sofia Crusenstolpe, född Palmstruch.

Sällan har väl ett tryckfrihetsmål väckt sådant uppseende och till den grad upprört sinnena som detta. Det väckte ovilja inom alla klasser, äfven bland regeringens män. Att ett yttrande om konseljen kunde anses lasta konungens person kunde man ej förstå, och att juryns dom blef fällande kunde man icke förklara på annat sätt än att juryn blifvit partiskt sammansatt eller att jurymännen dömt mot sin öfvertygelse. Juryns dom hade också framkallat den bittraste harm och bragt sinnena i verklig jäsning.

Detta utgjorde ämnet för häftiga samtal man och man emellan, och tidningarne rasade. “Det ligger någonting så oerhördt i detta juryns utslag“, yttrade Dagligt Allehanda, “att vi knapt kunna fatta, det vi ännu lefva under svenska grundlagar“. Tidningspressen förde under hela rättegången ett häftigt språk och angrep regeringen på det hänsynslösaste sätt. Mest var det justitiekanslern Nerman, som var föremål för dess anfall, och den Hindbeckska divisionen af Svea hofrätt *) fick också sin del. Denna afdelning skulle i dag afkunna dom i målet, och att denna dom icke skulle bli af lindrigaste art var man beredd på. “Kanske“, skref Dagl. Alleh., “dömes herr Crusenstolpe till att mista lifvet, ty af herr Hindbecks division kan man vänta allt“.

En så kolossal opposition hade vederbörande helt visst icke väntat, och den väckte också en viss oro. När dånet af de väldiga hurraropen vid Crusenstolpes färd till hofrätten, nådde upp till rättens sessionssal “krusade“, sägs det “ett leende presidentens och de residerande herrarnes läppar, men det var ett leende, som närmast uttryckte hvad man kallar blandade känslor.“ Opposition antog också verkligt hotande dimensioner. När Crusenstolpe lemnat vagnen och beträdde hofrättens trappa,

*) Den efter hofrättsrådet C. M. Hindbeck så benämnda afdelning af hofrätten, som handlade detta mål.

rusade mängden efter. Vakterna vid porten, som hade att tillse, det ingen obehörig finge inträda, kunde ingenting uträtta. "Under en förfärlig trängsel", och ett dån, som skakade de gamla konterfejen öfver hofrättens forna ära, instörtade ett auditorium, hvares första chock kom åskådaren att bäfva för den femmänniga areopagen."

Inom några ögonblick voro också både trappuppgångar, förmak ock sessionssal fyllda af stojande människor. Presidenten, von Rosén, bemödade sig att bringa tystnad i salen. Det var länge fåfängt, men omsider saktade sorlet af, och när då hofrättsskalken steg fram och höjde ett papper till tecken att utslaget skulle uppläsas, inträdde en dödslik tystnad. Men så snart sjelfva domen, som lydde på tre års fästning å Vaxholm samt konfiskation af den åtalade skriften, blifvit uppläst, utbröt bullret på nytt, hvarvid presidenten måste använda sin embetsmyndighet för att bringa tystnad, så att läsningen kunde fortsättas. Då denna slutats, och majestätsförbrytaren fördes ned till sin vagn följde folkmassan efter under lifliga vivatrop och varma aktningsbetygelser, och när så vagnen satte sig i rörelse, blottades alla hufvuden, och Ridderholmen genljöd af de starkaste lefve- och hurrarop.

Att nu icke följde uppträden af svärare art, är förvånande; också hade man, skref Aftonbladet, därför mer att tacka tillfälligheten än menskligt förutseende, och den verksammaste orsaken låg utan tvifvel deruti, att bildade och för ordningen välsinnade personer utgjorde den vida öfvervägande pluraliteten af åhörare. Att dock icke allt var slut härmed, kunde man likväl förutse; det kändes, så att säga, i luften. Derom tycktes också myndigheterna varit förvissade, att döma af de anstalter, som från deras sida vidtogos. Så t. ex. omgafs samma afton det hus der Nerman bodde, n:o 17 vid Ålandsgatan, af polis- och militärvakter, och dubbla patruller gingo under natten öfver hela staden.

Några våldsamheter förspordes dock icke den dagen. Väl märktes en viss oro öfver allt i staden, och mindre folksamlingar syntes på tisdagsaftonen såsom ock hela följande dagen på Ålandsgatan, men de förhöllo sig stilla och tycktes ditkallats mera af nyfikenhet med anledning af de der patrullerande vakterna, än i afsigt att ådagalägga någon opposition.

På onsdagskvällen strömmade dock flere till, så att vid 11-tiden på aftonen hade samlingen växt till några hundra personer. Det var väl ingen stor folksamling, men af dess

hållning såg man att det låg åska i luften, att någonting jäste på botten, som förr eller senare skulle bryta fram. I början iaktogs ordning och skick något så när, men ju mer samlingen växte desto högljuddare och oroligare blef den, och snart nog fick man höra några enstaka hvisslingar samt ett och annat högljudt rop, hvarvid Nermans namn nämndes. Dessa oljud upprepades af man efter man, spridande sig som en löpeld genom hela samlingen så att inom kort genljöd hela Ålandsgatan af ett ihållande hvisslande, blandadt med rop sådana som: ned med Nerman! ned med Hartmansdorff! bort med vakt och vapen! bort med polisen; vi äro fritt folk! åt h—e med vakt och polis! o. s. v.

Då detta fortgått en stund kom öfverståthållaren, Jakob Wilhelm Sprengtporten, till platsen, eskorterad af en patrull om 10 à 12 man från vakten vid Gustaf Adolfs torg. I vänliga och humana ordalag tilltalade han de församlade, frågande dem hvad de ville och önskade. Men när han icke erhöll något svar och då han af de ännu fortsatta ropen märkte oviljan mot militären, lät han bortskicka patrullen, framträdde några steg och förnyade sin fråga. I korsande och obestämda ord erhöll han då af några närstående det svaret, att meningen vore en opinionsyttring mot Nerman och Hartmansdorff. När då öfverståthållaren med hög röst, i korta och bestämda, men fortfarande fogliga och humana ordalag förehållit dem det obehöriga och lagstridiga i deras handlingsätt och bedt dem vara tysta och aflägsna sig derifrån, svarades han med högljudda rop: "lefve öfverståthållaren!" Samma välvilja röntes äfven kommandanten Dævel, som äfven infunnit sig der och vänligt tilltalat mängden.

Emellertid tycktes öfverståthållarens uppmaning ha gjort verkan, ty snart började samlingen röra på sig och draga sig af utför Regeringsgatan, fram öfver Norrbro och Skeppsbron. Till att börja med gingo de temligen tysta sin väg fram, men då de kommit ett stycke fram på Skeppsbron, uppstämde några nationalsånger såsom: "Det gamla göta lejon hvilar", "Kung Karl den unge hjälten" etc., hvarefter skaran under sång styrde af upp mot Söder. Under tiden växte tåget så att då detsamma framkom till bestämmelseorten, Stadshuset, fylles i ett tag hela Peter Myndes backe samt ett godt stycke af Götgatan af människor. Nu tystnade sången, och man började ropa: "lefve Crusenstolpe! rättvisa åt Crusenstolpe! upp med gardinen! öppna fönstret!" o. s. v. Men gardinen förblef nere,

och allt var stilla i fängelserummet. Då sålunda ingen uppmuntran röntes från Crusenstolpes sida, tröttnade de snart och drogo sig derifrån. Men än voro de dock icke tillfredsställda, och kosan styrdes nu återigen mot Norr. Kommen till Gustaf Adolfs torg delade sig skaran i två delar, af hvilka en gick Malmstorgsgatan uppför till hörnet af Klarabergsgatan, der von Hartmansdorff bott, men äfven härifrån fingo de vända åter med oförrättadt ärende, emedan von Hartmansdorff flyttat. Den andra afdelningen tågade till Ålandsgatan, der det föregående oljudet upprepades, hvarjemte alla fönstren i Nermans våning inslogos. Det uppgifves, att denna våldsbragd föröfvades nästan uteslutande af några sjömän och trasiga pojkar, under det flertalet af de närvarande yttrade sitt ogillande.

Nu infann sig öfverståhållaren ånyo i spetsen för en kavalleritrupp. Han tilltalade nu folkmassan i stränga ordalag, yttrande att, "då icke vänliga tillsägelser hjälpt, skulle våld användas, och om de icke genast aflägsnade sig, skulle militären få order att skingra dem, hvarvid de motsträfvige skulle arresteras". Det hjälpte. Stojet saktade af, och man troppade så småningom af derifrån, så att vid 2-tiden var allt återigen tyst och stilla.

Dessa uppträden hade emellertid väckt oro på högre ort, hvadan omfattande försigtighetsåtgärder vidtagits. Redan samma natt beordrades en bataljon af hvardera fotgardet, ett antal af hästgardet och ett batteri kanoner upp till kungl. slottet, hvars portar stängdes, så att på torsdagsmorgonen såg man hela Lejonbacken garnerad med soldater och gevär samt kanoner med anspann nedanför slottets nordöstra flygel; vidare en division kanonjollar liggande på strömmen, Ålandsgatan fullsatt med vakt till häst och fot, en afdelning af Uplands dragoner på Karl XIII:s torg samt Stadshuset starkt bevakadt. Det såg ut som befarade man en allmän folkresning. Kanoner kördes ut till Långholmen, som äfven omgafs med bevakning, och militärpatruller placerades vid tullarne. Äfven till Marieberg sändes en kommendering att bevaka der befintliga vapenförråd, och hos en enskild man, en tjänsteman vid järnvägen, togs i beslag ett antal gamla vapen, som denne köpt på en auktion, men ännu icke hunnit afyttra. Derjemte utgick en order, att beväringen samt de i Stockholm befintliga landsortsregementen, för hvilka mötestiden nu utgick, skulle kvarstanna tills vidare, och chefen för borgerskapets kavalleri tillsades, att sagda kavalleri skulle sitta upp och deltaga i vakttjänstgöringen, om så skulle erfordras.

Det eljest så lugna och fredliga Stockholm fick med ens ett krigiskt utseende, liksom befunde det sig i belägringstillstånd. Ingen fick gå vare sig öfver yttre eller inre borggården, ingen färdas öfver strömmen mellan Skeppsholmen och Skeppsbron och ingen stanna utanför högvakten vid äfventyr att bli arresterad.

På aftonen utfärdades en kungörelse, som innehöll stränga förbud mot deltagande i folkskockningar och i sådana oordningar, som föregående dag egt rum, kommande den, som ej stälde sig dessa föreskrifter till efterrättelse, att skylla sig sjelf, om han med all stränghet efter lag behandlades. Såväl denna kungörelse, som de hela dagen under hållande regn fortgående "krigsrustningarne" väckte både förvåning och nyfikenhet hos Stockholms befolkning. Man trodde, att ett allmänt uppror förestod, och därför skyndade litet hvar, när qvällen kom, ut för att se hvad som var på färde. Men ingenting märkvärdigt syntes till. Allt hvad man såg var en ovanlig rörelse på alla gator: en mängd menniskor, som undrande och frågande sågo än på hvarandra än på de militära tillrustningarne, samt en massa polis- och militärpatruller, som beställsamt redo och gingo fram och åter från den ena gatan till den andra. Men någonting, som tydde på uppror kunde icke upptäckas. Tvärtom tycktes folkmassan vara ovanligt lugn. Det var blott polisen och militären, som gjorde undantag härifrån. De visade en sällsynt oro och ådagalade ett utomordentligt nit. Så snart en högljud röst, ett skratt eller en hvissling hördes eller så snart några personer stannade tillsammans på gatan, skyndade de strax åstad för att tysta och skingra. Ja, de gingo så långt, att de ej tillåto ens två eller tre personer att stå tillsammans. Det berättas, att trenne embetsmän stodo vid Gustaf II Adolfs staty och åsågo den rörliga tafan omkring dem. Då kom en poliskonstapel och uppmanade dem att aflägsna sig. Två gingo, men den tredje stod kvar. Om en stund kom konstapeln tillbaka och yttrade: "hvarför står herrn kvar här? Har jag icke sagt, att herrn skulle *skingra* sig? Om inte herrn lyder, så arresterar jag herrn".

Deras nit öfvergick mer än en gång till våldsambeter, och det var i synnerhet militären, som utmärkte sig. I Storkyrko-brinken skall en officer, grefve De la Gardie, med dragen sabel huggit in på några personer, som stodo i hörnet af Trångsund, och på Norrbro lär en patrull med fälda bajonetter ryckt an mot en mindre folksamling, som icke skingrade sig skynd-

samt nog. Den ingrep så obefogadt och uppträdde så rått och hänsynslöst, att det med skäl sades, att det var militären, som störde lugnet denna natt. Såsom exempel på dess framfart må anföras en berättelse ur Aftonbladet af en tullinspektör Holm. "Kl. mellan 10 och 11 på torsdagsaftonen", yttrar han, "gick jag tillika med snickaremästaren Ludvig Billing från staden öfver Mynttorget, för att begifva mig till Norrmalm. Just som jag kom till sjelfva afvikningen af nya bron, hvarrest ett par grupper af välklädda karlar till ett antal af 20 å 30 personer stodo, inträffade den händelsen att en från Gustaf Adolfs torg ankommande militärpatrull fördelade sig åt båda sidornas trottoirer och der gick till väga på ett sätt, som långt ifrån att bereda ordning åstadkom motsatsen. De nämnda personerna, som stodo der för att, efter hvad det tycktes, betrakta konungen och kronprinsen, som visade sig i ett öppet fönster i slottets öfre våning, blefvo utan att veta af det ringaste, plötsligt sammanskuffade, och ödet fogade så, att så väl Billing som jag, genom vårt tillfälliga inträffande fördes med bland dem. Försättande min väg, så fort trängseln det medgaf, blef jag, gående baklänges, innesluten på ena sidan af brostängslet, på den andra af några stridslystna hästgardister. Bakom mig hindrad af det sammanträngda folket att komma undan fick jag åtskilliga stötar mot axlar och armar af gevärskolfvar, hvarmed denna patrull, utgjord af kongl. 1:sta Lifgardet, slog omkring sig bland den nyss nämnde samlingen. Utan att hafva med ord eller gerning ofredat någon, blef jag af tvenne Svea lifgardister i ordets egentliga bemärkelse misshandlad; och då jag dervid icke kunde underlåta att yttra, att de borde veta hvad de gjorde och icke öfverfalla och misshandla fredligt folk, blef jag med skällsord af dem besvarad och slutligen gripen i kragen och afförd till Kongl. slottets högvakt."

Der insattes han i arrest jemte flere andra personer. Bland dem nämnes: nyss omtalade Billing, bokhållarne Ljungberg och Brunius, bokhandlaren Olander, figuranten Sven Adolf Sundström, Snickaren Nordvall, juveleraren Waldenström, aktören Vulgo Herman von Nandelstedt, kyparen Cederman och skraddaren Norell. I denna arrest, der de blefvo temligen godtyckligt behandlade, qvarhöllos de till följande middag, då de affördes till Rådhuset för att undergå ransakning.

På fredagen tycktes emellertid farhågorna för uppror hafva minskats, i ty att de militära anordningarne då vid middagstiden började inställas. Slottets cernerung upphörde, och passagen

derigenom såsom och den öfver strömmen frigafs. Artilleriet och trupperna bortskickades, och kanonjollarne fingo lägga in. De fördubblade vakterna bibehöllos dock, och Stadshuset samt Nermans bostad höllos fortfarande bevakade.

Nu var likväl icke skådespelet slut. En scen återstod, och den uppfördes på fredagsaftonen. Såsom vanligt anordnades denna dag, den 22 juni eller "lilla midsommaraftonen", en s. k. löfmarknad på Munkbron. För den skull sammankom der på aftonen en mängd människor, till stor del landtbor, till hvilka senare på qvällen slöt sig ett antal lärlingar och pojkar. Att icke allt gick så tyst till väga är väl antagligt, men några våldsamheter lära icke förekommit. Likväl ansåg man, att militären borde gripa in. Omkring kl. half 11 såg man en patrull om 12 man och en underofficer af Lifgardet till häst komma ridande Lilla Nygatan framåt mot Riddarhustorget. Den red i skridt, tre man högt, gatan framåt och då den passerat helsades den med hurrarop samt en och annan speglosa.

En stund derefter kom en ny division af hästgardet nedsvängande från högvakten. Den bestod af 25 man och kommanderades af en officer, löjtnant C. Björkegren. Denna trupp gjorde halt på Riddarhustorget och slöt upp i front på två led mellan hörnet af n. v. Bährs Kafé och kanalen, hvarefter den satte af i traf framåt Munkbron. Nu uppstod stor förskräckelse och villervalla bland folkmassan, och alla sprungo för att rädda sig, en del upp på trappor och in i portgångar, en del uppåt gränderna och ned på kajen vid kanalen. När de ridande kommit förbi Bergstrahlska huset spredde de sig åt flere håll. Somliga jagade de flyende upp åt Gråmunkegränden, der flere personer räddade sig i en ännu öppen hökarebod, och andra satte af fram mot Pettersenska huset i stickande carrière, så fort hästarne orkade, huggande omkring sig med dragna sablar. Detta fortsattes Nygatan fram, så uppåt Vesterlånggatan och tillbaka ned utför Gråmunkegränden, hvarvid människorna med möda undgingo att bli öfverridne. Flere personer blefvo under denna hetsjagt rätt svårt skadade, bland dem en konstförvandt C. M. Blanxius, som erhöll så svåra sabelhugg, att han måste intagas på en rakstuga i hörnet af Stora Nygatan och Gråmunkegränden att förbindas.

Härmed fingo de s. k. "junidagarne" sin afslutning. Väl märktes ännu flere efterdyningar efter stormen, och det dröjde många dagar innan Stockholm återfick sitt vanliga lugn, men

några nämnvärda uppträden föreföllo ej mera. Nermans bostad hölls fortfarande bevakad, och vakterna bibehöllos der så länge, till olägenhet för de i huset boende, att husets egare, bryggaren Gnospelius, fann sig föranlåten hos Stockholms Rådhusrätt anhålla, det Nerman måtte åläggas att ofördörligen afflytta.

Hos Karl XIV Johan framkallade junidagarnes uppträden både harm och oro. De uppretade honom så mycket mera som de egde rum under det han hade besök af Rysslands tronföljare, storfursten Alexander; och de oroade honom, enär han af erfarenhet från forna dagar visste hvad folkrörelser betyda och hvarthän de kunna leda. Men förvexlande det svenska lugnet och den svenska trögheten med den franska elden och häftigheten, tillskref konungen dessa oroligheter större betydelse än de verkligen hade, hvarför han också lät i tid undertrycka dem med militärmakt.

Öfverståthållaren Sprengtporten motsatte sig på det bestämdaste militärens ingripande, men ådrog sig derigenom konungens ogunst och måste afgå från sin plats, till sorg och saknad för Stockholms befolkning.

Den 23 juni begärde han afsked och kort derefter lmnade han Stockholm och begaf sig till sitt landtgoods Sparreholm i Södermanland. Han fick dervid röna lifliga bevis på befolkningens aktning och tacksamhet. Då han for — det var den 16 juli vid 7-tiden på morgonen — flaggade samtliga i Stockholms hamnar liggande fartyg på half stång och ansenliga folkmassor samlade sig på de gator, der han skulle fara fram, för att bringa honom ett sista farväl. En stor del af Hornsgatan var uppfylld af menniskor och på Adolf Fredriks torg hade omkring 100 man af borgerskapets kavalleri uppstått sig i linie utefter torget, klädda i svarta dräkter och ridande på mörka hästar. Här helsades öfverståthållaren af ett allmänt hurrande, och en framstående borgare, en destillator Vestman, red fram till vagnen och yttrade å borgerskapets vägnar några ord till tack och farväl, hvilket tal öfverståthållaren, stående i vagnen, med märkbar rörelse besvarade. Kavalleritruppen fördelade sig derefter i två afdelningar, af hvilka den ena red före och den andra efter vagnen gatan framåt. Allt efter som vagnen passerade helsades öfverståthållaren af lifliga hurrarop samt hviftningar och blomsterkastning från fönstren. Vid Hornstull slöt sig en mängd ekipager till tåget, och landsvägen var, så långt ögat nådde, på båda sidor klädd

af fotgängare. På detta sätt eskorterades öfverståhållaren ett
godt stycke utanför tullen.

* * *

Emellertid satt Crusenstolpe kvar på Stadshuset så länge
besvärstiden varade, d. v. s. trettio dagar.

Julidagarne.

Den 19 juli utgick besvärstiden, och då Crusenstolpe icke besvärat sig öfver hofrättens utslag, skulle detta nu träda i kraft. På morgonen sistnämnda dag lästes i Dagligt Allehanda en notis af följande innehåll: "Herr Crusenstolpe lär komma att, sedan hofrättens utslag fått vinna laga kraft i dag kl. 12 afföras till Vaxholm på en dertill anordnad salsslup.

Denna underrättelse felade icke att göra verkan. Fram mot middagen såg man skaror af nyfikna samla sig kring Stadshuset, hvars södra port var besatt med en stark infanterivakt.

En egendomlig händelse var, att just som fatalieklockan slog ljödo klämtslag och rop "elden är lös på Söder!" Derigenom utlockades en hel mängd folk, som eljest sannolikt skulle stannat hemma.

Det var ett litet brygghus i Postmästarebacken, i gården, n:o 72 vid Götgatan, tillhörigt en länsbyggmästare Enqvist, som brann. En del af den kring Stadshuset församlade mängden skyndade nu uppför Götgatan till brandstället, men flertalet stannade kvar, i synnerhet sedan ett påhittigt hufvud uttalat den förmodan, att eldsignalen vore falsk och tillstöld för att narra bort folket från Stadshuset, medan Crusenstolpe skulle bortföras.

Emellertid släcktes elden snart, och de skädelystna vände åter till Stadshuset i mångdubbladt antal. Der hade under tiden samlingen blifvit orolig och högljudd, hvarför förstärkning af vakten requirerats. Omkring kl. $\frac{1}{2}$ 1 ankommo ett korporalskap af Svea Lifgarde och ett dito af Vestmanlands regemente, hvilka besatte Stadshusets södra flygel.

Kort derefter syntes en trupp af Lifgardet till häst med dragna sablar rida förbi för att begifva sig till elden. Just som denna trupp passerade genom folkmassan uppstod ett handgemäng mellan några sjömän och vakterna vid Stadshusets södra port, hvilket slutade med att 10 à 12 personer blefvo

arresterade och införda i Stadshuset. Och när folkmassan härvid gaf sitt ogillande tillkänna medelst starka hurrningar samt ett och annat häftigt yttrande mot militären, lät befälhafvaren för vakten manskapet i folkets åsyn ladda skarpt, ett tilltag, som af massan helsades med förnyadt, ihållande hurrande.

Nu kom t. f. öfverståhållaren, E. M. Kuylenstjerna, till platsen. Han tilltalade folket vänligt och bad dem "med tårar i ögonen och handen på hjertat", att aflägsna sig. Mindre denna uppmaning än ett häftigt regn, som nu började falla var det antagligen som gjorde, att de församlade så småningom började troppa af, så att vid $\frac{1}{2}$ 5-tiden var platsen i det närmaste tom.

Nu skulle Crusenstolpe utan svårighet kunnat bortföras. Men så skedde ej; och man har beklagat detta, ty utan tvifvel hade då de uppträden, som sedermera följde, icke inträffat.

På aftonen tillströmmade återigen folk från alla håll, så att vid $\frac{1}{2}$ 10-tiden såg man hufvud vid hufvud i hela Peter Myndes backe samt på Maria- och Götgatan. Samlingen utgjordes nu af helt andra element än den, som på förmiddagen var der. Då den hufvudsakligen utgjordes af s. k. bättre personer, bestod den nuvarande till större delen af arbetare och löst folk.

En stund gick allt temligen fredligt till, och man såg blott olycksbådande strömmar af menniskor röra sig fram och åter, än i riktning mot Staden, än uppåt Söder; och ju mer massan växte, desto högljuddare blef den. Plötsligt märktes en rörelse i Peter Myndes backe och omedelbart derpå hördes en fönsterruta klinga på Stadshusets södra sida. Detta åtföljdes af vilda hurrningar och blef signalen till en allmän fönsterinslagning. Man bröt upp gatstenar och formligen stormade Stadshuset. Några sjömän klättrade upp på stuprännorna, bröto sönder fönsterbågarne och ropade på sina arresterade kamrater. Andra hotade att bryta sig in genom portarne.

Inom några ögonblick yoro alla fönsterrutorna på Stadshusets södra sida krossade, och fönsterinslagningen fortsattes derefter från Götgatan. När densamma fortgått ned till Brunnsbacken marscherade torgvakten fram. Folket på torget och på nedre Götgatan vek genast undan, men då patrullen kommit ungefär i jemnhöjd med Peter Myndes backe, möttes han af en våldsamt stenkastning. Han drog sig då några steg tillbaka och gjorde halt, hvarefter dess anförare, löjtnant August Sandels, steg fram några steg och uppmanade folket att upphöra

med stenkastningen samt förfoga sig derifrån, hvarom icke skulle han låta militären skjuta på dem. Denna tillsägelse, som upprepades tre särskilda gånger, besvarades med en skur af stenar och sönderbrutna fönsterbågar, hvarvid åtskilliga bland soldaterna blefvo rätt svårt skadade.

Löjtnant Sandels lät då aflossa ett skott i luften och drog sig derpå långsamt tillbaka, emedan han ansåg truppen, som utgjordes af endast 17 man, icke vara nog stark att möta den ursinniga hopen, "som redan i sin yra och tygellöshet öfverskred alla gränser."

Då truppen retirerat ungefär halfva vägen till Brunnsbacken syntes en ensam man springa fram ur hopen, i riktning mot vakten, med en sten i högsta hugg. Ett skott small, och han föll. Omedelbart derpå hemsöktes patrullen af en så våldsam stenkastning, att han skyndsamt måste draga sig tillbaka och intaga sin position på torget samt invänta förstärkning.

Nu fortsattes stormningen af Stadshuset, och då massan hotade att bryta sig in genom dess portar, måste den der placerade vakten gifva eld.

Under tiden ankom förstärkning, bestående af en division af gardet, anford af löjtnant Schürer von Waldheim. Sedan med denna förstärkning alla kringliggande gator blifvit besatta hördes en längre fortsatt skjutning, blandad med skrik och hojtande. Den ena salvan smattrade efter den andra, under det dånet deraf hemskt genljöd öfver staden i den stilla sommarnatten, fyllande sinnet med bäfvan och oro för hvad som månne vara på färde. Det var nu hufvudsakligen Mariagatan, dit folkskarorna skoekat sig och der de envist höllo sig kvar, som besköts. Naturligtvis skonades folkmassan så mycket som möjligt i det att skotten i allmänhet riktades uppåt, öfver mängdens hufvuden; men utan blodiga offer slöts dock icke tumluttet. Förutom den förutnämnde mannen blefvo två personer dödsskjutne, neml. en boktryckerilärling Gustaf Elis Norman och en förrådsdräng vid Lifbevärringsregementet vid namn Eklund, hvarjemte 20 å 30 personer blefvo mer eller mindre svårt sårade.

Dessutom blefvo flere fönster i de omkringstående husen krossade och dervid voro åtskilliga personer nära att blifva dödade i sina egna rum. I synnerhet var Maria kyrka utsatt för liflig eld. Hennes gavelfönster söndersköts och altartaflan genomborrades af kulorna.

Under hela detta tumult syntes ingen högre, vare sig civil eller militär embetsman till på platsen. Allt var öfverlemnadt

åt de två unga löjtnanterne. Först när bataljen var i aftagande och skarpskjutandet i det närmaste upphört infann sig polismästaren Hultberg. Han gick då omkring till folket, som numera spridt sig åt olika håll, än till Stadsgården, än till Horns- och Repslagaregatan m. fl. ställen, samt lyckades med lämpliga ord förmå dem att aflägsna sig. Under hurrande och skråll drogo de sig nu — klockan var då mellan 12 och 1 på natten — af genom Stora Nygatan fram till Gustaf Adolfs torg.

Der hade under tiden militär framryckt och besatt torget på två sidor, hvarförutom Norrbro, Slussarne och åtskilliga andra platser intagits af starka vakter. Äfven vid slottet, hvars portar stängts, hade vakterna blifvit betydligt förstärkta, bl. a. med några kanoner ridande artilleri. Fram mot 1-tiden syntes ett antal högre officerare bege sig upp till slottet samt en mängd kungliga ridhästar införas på borggården, hvaraf många gissade, att konungen sjelf eller kronprinsen skulle i egen person taga notis om förhållandena, men deraf blef intet, och vid 2-tiden fördes hästarne åter ned.

Småningom skingrades emellertid folksamlingen och efter några timmar såg man blott smärre grupper af fredliga vandrare här och der på gatorna, sakta samtalande om nattens tilldragelser. I synnerhet till tummelplatsen vid Stadshuset samlades de nyfikna för att åse spåren och lemningarne efter uppträdet. Dessa voro ock dystra nog. Mer än 200 fönsterrutor inslagna, fönsterbågar och karmar nedbrutna och spillrorna deraf kringströdda på gatorna samt gatstenarne fläckade af blod. "Det var en hemsk natt" yttrade en tidning, "som länge skall kvarleva i minnet".

På morgonen följande dag förstärktes återigen vaktens vid Stadshuset och militär uppställdes i häck ned till stranden, der en salsslup och tvenne vaktslupar lågo i beredskap. Vid 9-tiden nedfördes Crusenstolpe om bord på den förstnämnda af dessa, hvarefter han affördes till Vaxholm, följd af lifliga hviftningar och starka hurrarop från en äfven nu tillstädeskommen talrik människoskara.

Nu var visserligen den indirekta orsaken till dessa dagars oroligheter undanskaffad, men dermed var dock icke oron stillad. Gatuppträdena förnyades ännu flere aftnar i synnerhet följande lördagen, den 21 juli, då en större militärstyrka återigen måste rycka fram; och det dröjde långt fram på hösten innan Stockholm återfick sitt forna lugn.

**NYA
MATLAGNINGSSKOLAN**

72 Drottninggatan 72.

Middagsservering
från kl. 2 till 5.

Anmälan af elever mottagas
fortfarande.

Åkdon till salu.

Alla sorters bättre åkdon till
salu, såväl för par som enbet.

Beställningar
mottagas och verkställas till
billigaste priser.

43 Östgötagatan 43.
A. L. Lagerstedt.

Begagnade,
bättre Herrkläder
köpas, om adress lemnas i boden
Malmskilnadsgatan 34.
M. MARCUS.

Antiquiteter

samt Mynt och Medaljer köpas och
säljas af D. Holmberg,
Götgatan 51, Stockholm.

Landsmöbler

bättre och enklare, starka och
välgjorda till de mest
billiga priser.

6 Svartmangatan 6.
L. J. Andersson.

U R

och *Kedjor* till billigaste
priser.

Garanti för uren 2 å 5 år.

R. CALLIN,
Urmakare och Urhandlare,
Humlegårdsgatan 11, Stockholm.

Giftas-

och *Förtrofnings-Ringar*, vid
köp af två st. lemnas rabatt, samt
andra värdefulla arbeten säljas, äfven
på *afbetalningar*, hos

J. A. BOIJE,
Juvelerare,
45 Vesterlånggatan 45.

STOCKHOLM, BOKTRYCKERI - AKTIEBOLAGET ÅSKURAT, 1886.

